

La sonoritat urbana

ENRIC MIRAMBELL I BELLOC

Il·lustracions: JOAQUIM PLA i DALMAU

Avui a la ciutat és difícil dir que es trenca el silenci, perquè de silenci, a la ciutat, pràcticament no n'hi ha. Més aviat podríem dir que en alguns moments i en determinades i ben rares ocasions es fa una breu pausa en el brogit continu que impera en l'ambient ciutadà. En parlar de la sonoritat urbana en els nostres dies ens hauríem de referir a aquest continu soroll en què estem immersos, només amb unes breus pauses en algun moment de la matinalada o en determinades hores d'alguns dies festius.

Fa uns anys la sonoritat de la ciutat la integraven uns sorolls escadussers i uns altres més o menys

continuats, però localitzats en uns indrets molt concrets. Uns i altres trencaven la normalitat auditiva. I en les llargues hores de la nit imperava un silenci gairebé absolut.

El so reglamentat de les campanes

Potser el que amb més freqüència trencava el silenci urbà era el toc de les campanes. Aquesta presència sonora de les campanes més aviat feia companyia. Orientava. En alguns moments invitava a l'alegria, en altres, a la tristesa. Sovint invitava

a pregar.

Les campanades dels rellotges públics se sentien pràcticament des de tots els indrets de la ciutat. Les del rellotge de la Catedral es feien sentir fins i tot des dels poblets de la rodalia.

Les campanes de tots els temples anunciaven el començament de les misses i de les altres cerimònies que s'hi celebraven, com també la mort dels feligresos, la sortida dels viàtics i les grans festivitats.

Les campanes de la Catedral, independentment dels senyals horaris, assenyalaven l'hora de l'Àngelus, matí, migdia i vespre; l'entrada a Cor, matí i tarda, els moments culminants de les celebracions. Anunciaven les festivitats amb tocs especials, i amb un trilleig llarg i repetit, les commemoracions extraordinàries.

Els qui vivien prop de l'Hospital, tant del civil com del militar, sentien els tocs de campana que anunciaven les entrades dels metges.

Les primeres ambulàncies també tenien una campana per demanar preferència de pas, en uns carrers en els quals el trànsit no era cap problema.

També el carro de les escombraries anunciava el seu pas amb el to d'una campana. I també els bombers feien notar la seva urgència tocant insistentment la campana que penjava del seu vehicle.

El toc intermitent d'una campaneta anunciava el pas d'un viàtic o d'un enterrament.

El sorollós trontoll dels carruatges

Abans de la proliferació dels automòbils, el pas de carruatges pels nostres carrers era una cosa espaiada. Si es veia un filera de quatre o cinc cotxes era que es tractava d'un casament o d'un bateig de categoria. El normal era que de tant en tant passés algun carruatge, que generalment ja coneixíem sense necessitat de veure'l, per la sonoritat del seu trontoll, per l'hora en què passava, o pel compassat dringar dels cascavells que ornaven el collar del cavall.

Els grans carros de transport, arrossegats per una rècula de quatre o cinc cavalls, armaven un estrèpit inconfusible. Aquells cavalls, que tenien unes potes ferrenyes i corpulentes, com columnes salomòniques, feien sentir el seu pas en xocar amb força les ferradures contra les llambordes. Els acompanyava el trontoll dels carruatges, que amb les seves rodes metàl·liques es desplaçaven sobre l'empedrat, mentre tot retrunyia al seu pas pels carrers estrets. Les xurriaques i els crits dels carreters... Tot trencava amb violència la quietud. I quan acabaven de passar i aquell soroll s'anava allunyant i fent-se pausadament menys perceptible, l'ambient restava sumit en un profund silenci, que contrastava amb aquell estrèpit extraordinari.

Els carros que es dedicaven al repartiment de mercaderies feien també cada un el seu soroll

especial. El de begudes carbòniques, que acompanyava el trepig moderat de cavall i carruatge amb el dringar de les botelles. El que transportava vi afegia la fressa de les cadenes que sostenien les bótes.

Els cotxes de lloguer, precedent dels actuals taxis, i els pocs cotxes i tartanes de luxe d'ús particular passaven sense fer gaire soroll. Només se sentia el trot del cavall, i en alguns el dringar dels cascavells; però pràcticament les rodes del cotxe no feien cap soroll.

Els carros dels pagesos que venien a portar els productes dels camps i hortes es desplaçaven pausadament, sense fer massa enrenou. Els cavalls pacífics i ben tractats caminaven amb parsimònia pels nostres carrers, quan arribaven cansats de fer quilòmetres per la carretera d'Aiguaviva, de Sant Gregori, de Salt o de Celrà.

Les bicicletes normalment no feien altra fressa que la dels timbres, que alguns ciclistes tocaven insistentment. Però els més jovenets que usaven aquest atractiu vehicle posaven una cartolina entre els radis d'una de les rodes, que anava fent un soroll compassat en tot el seu desplaçament.

Però el que amb més força trencava el silenci era el tren. El seu xiulet se sentia des de tots els indrets de la ciutat; i el soroll del convoi en passar pel pont de ferro es feia notar fins a zones ben apartades.

Des de les cases del centre de la ciutat, si sentien clarament el xiulet del tren de Sant Feliu ja sabien que bufava vent del sud. Si el que se sentia més fort era el pas del tren de França pel pont de Pedret, era senyal de tramuntana.

Quan l'automòbil féu la seva aparició pels carrers, el soroll del seu motor cridava vivament l'atenció. A vegades el mal funcionament del tub d'escapament produïa un estrèpit infernal.

Quan per sobre de la ciutat començà a volar algun avió, en sentir la fressa del seu motor la gent sortia als balcons per veure el pas del vehicle volador.

La presència sonora dels animals

Un soroll que rarament se sent avui pels nostres carrers és el del renillar dels cavalls. Aquest animal pràcticament ha desaparegut del paisatge urbà, mentre que mig segle enrera era el mitjà de tracció utilitzat per la majoria dels carruatges; i si ens movem alguns anys més enrera es pot dir que era l'únic. A vegades hi havia cavalls aparcats, llargues estones, i el seu renillar intermitent donava fe de la seva presència.

Alguns carruatges més petits o carretons eren tirats per burros. El bram dels ases, amb la seva desafinada musicalitat, ha ben desaparegut del nostre ambient.

Els gats i gossos encara formen part de la fauna urbana. En trobem tants o més que abans. Però els

seu lladrucs o el seu miolar no es fan amb prou feines perceptibles. Abans, algunes nits, especialment en determinades èpoques de l'any, se sentien uns marramaus monumentals.

Algunes cases tenien un lloro dins una artística gàbia, que a estones treien al balcó o, si era a planta baixa, al pas de la porta. El lloro ja s'havia après les veus que més es feien sentir a la barriada i les escarnia repetidament; també cridava pel nom els veïns que més sentia anomenar.

Les tardes dels divendres passaven pels carrers uns impressionants ramats de bestiar boví, escampant arreu els seus bramuls tant característics. I així, tot bramulant i ornamentant els carrers amb oloroses catifes, es dirigien a les quadres, on passaven la nit tot esperant del mercat del dissabte.

Les nits d'estiu, pels marges de l'Onyar, especialment pels paratges de la Font del Rei, podíem

sentir grinyolar les granotes. I per les vigílies de Nadal sentíem cantar els galls, que moltes cases tenien en gàbies penjades a les galeries.

La xerrameca dels venedors ambulants

Els venedors ambulants feien ostensible la seva presència amb la proclama dels seus productes. El més assidu era el venedor de diaris. En Ciriacu, el més conegut de tots, i el de major personalitat, tenia el seu quiosc al capdamunt de la Rambla. Però mentre venia de l'estació, carregat amb un impressionant paquetàs de periòdics, ja pel camí anava pregonant la seva mercaderia. La veu d'en Ciriacu era d'una potència imponent. Quan entre nou i deu del vespre pregonava «*El Noticieru de la nochi!!!*!» se'l sentia d'un bon tros lluny.

A mig matí passaven les tartanes que repartien aigua de la Costa Roja. Els venedors feien sentir la seva veu: "Aigua picant! Aigua de la Costa Roja!". I les mestresses de casa baixaven amb les ampolles buides per canviar-les per les plenes de l'estimat líquid.

També un temps hi hagué oferta de cafè. A l'hora d'esmorzar, i també havent dinat, passaven unes senyores amb una gran cafetera a cada mà, tot cridant estentòriament: "Cafèèèèè!" Tenien la seva base en una planta baixa del carrer de la Força, pujant a mà dreta, on anteriorment hi hagué els serveis de la Creu Roja i posteriorment un establiment de venda de mobles d'ocasió que ara resta tancat.

Uns altres crits que es feien ostensibles pels nostres carrers eren els dels drapaires. Aquests no eren venedors, sinó compradors. Compraven par-racs, papers, cartrons, pells de conill... Anunciaven la seva presència amb uns grans crits de "Parracai-iiiiireeeee! No hi ha cap pell de coniiiiill!?".

Ni comprador ni venedor, sinó artesà ambulant, era l'esmolet, que amb la seva mola transportable ofería els seus serveis pels carrers de la ciutat. Avissava de la seva presència amb el soroll estrident que produïa el contacte d'un gros ganivet amb la mola en ple funcionament.

Pic i repicó

El picaporta era un element decoratiu i al mateix temps funcional que no mancava en cap casa. El seu ús era imprescindible, i el so dels corresponents pics i repicó atreïa l'atenció dels interessats i també dels veïns que estaven atents al que passava al barri. Si la senyora venia de la plaça carregada, trucava perquè baixessin a ajudar-la a pujar els cistells.

També trucava la lletera, i a vegades de bon matí, perquè els seus clients baixessin, amb el pot, a rebre la llet. I el carter, que anava trucant als diversos pisos destinataris de correspondència. I el jove que festejava amb una noia, i encara no havia pujat a conèixer els pares.

I els amics i les amigues que venien a buscar els companys per anar plegats a classe, al treball o a passeig.

La gent vivia molt de cara al carrer, i moltes feines de la casa tenien també la seva sonoritat, que se sumava a la de l'ambient urbà. Quan es rentava la roba als safareigs que hi havia al terrat, a la galeria o al balcó, o als safaretjos públics, i la roba es picava amb les típiques picadores de fusta, es produïa una espècie de concert de percussió que transcendia a tot l'entorn.

Els matalassos de llana es treien, si no diàriament sí ben sovint, al balcó, i amb el picamatalassos es ben apallissaven, amb una fressa molt característica i amb un ritme que denotava clara-

ment els ànims de l'executant.

També es treien al balcó les catifes i es picaven i s'espolsaven amb tota diligència, amb el soroll corresponent.

També a vegades se sentia el "xaf" que es produïa en abocar al carrer una galleda d'aigua que havia servit per fregar el terra.

Eren sorolls propis de les primeres hores del matí, que eren les que primordialment es destinaven a aquests treballs domèstics, i aquelles en què hi havia tolerància per espolsar al carrer.

L'harmonia musical

La gran tranquil·litat de què es gaudia permetia escoltar la veu d'una noia que cantava mentre escombrava o rentava els vidres.

El dia que hi havia una audició de sardanes no diré que se sentia des de tota la ciutat, però sí que, a considerable distància, es podia apreciar com refilava la tenora.

També se sentia l'assaig monòton i pesat d'un músic o les escales d'un estudiant de piano.

Sovint desfilaven formacions militars, precedides per la banda de música, que amb els seus aires marcialis atreïen l'atenció dels ciutadans.

A les zones properes a les casernes sentien tots els tocs de corneta que anaven indicant els diversos actes de la jornada castrense. I quan a la caserna d'artilleria tocaven "*retreta floreada*" es feia sentir a una bona distància.

Els pianos de manubri escampaven la seva pesada i monòtona simfonia, que anaven repetint pròdigament d'un cantó a l'altre de la ciutat.

Periòdicament passaven els que feien ballar l'ós, o el mico, i amb un gros tambor anaven marcant els passos de dansa de l'animal.

Pels volts de l'any trenta la ràdio es féu present a la nostra ciutat. Els aparells de galena que se sentien dificultosament amb l'ajuda d'auriculars deixaren pas als de més potència. Les persones que en posseïren en en primícia s'adonaven de la seva superioritat, que volien fer pública i ostensible, donant el màxim volum a l'aparell. I així tots els veïns i també els que passaven pel carrer s'adonaven que els del primer segona havien adquirit un aparell de ràdio.

Els bars i algun altre establiment públic utilitzaven la ràdio com a reclam i mitjà d'atracció de clients.

No era cosa rara, tot passant pel carrer, sentir les cançons de moda, com la tan enganxosa "María de la O", la retransmissió amb un to histèric d'un partit de futbol o els anuncis que s'anaven repetint amb insistència. Un anunci molt celebrat de l'emissora local era aquell que, després d'un soroll de motor, deia: "Heu sentit l'avió? Porta les darreres novetats a la casa (...) de les Voltes de la Rambla". O aquella cançó, la tornada de la qual era "La Neutral,

La Neutral, La Neutral...", anunciant un establiment que hi havia al carrer de la Força.

El brogit de les indústries

Més monòtona i desagradable era la fressa que produïen alguns tallers d'artesanía i algunes indústries enclavades al bell mig de la ciutat. Els veïns de les fàbriques tenien incorporat a la seva vida el continu zum-zum de les màquines. Les cases de nombre parell del carrer Nou eren afectades pel funcionament de la Grober, que no parava ni de nit ni de dia.

Però encara hi hagué una indústria més molesta en ple centre de la ciutat. En l'espai que queda ara lliure entre el Pont de Pedra i les cases de Santa Clara, davant l'edifici de la Caixa, hi hagué una fàbrica de calç. A més del soroll corresponent deixava anar una quantitat de pols monumental. Després d'anys de queixes sobre la insalubritat d'aquella indústria, es va aconseguir que plegués. Però en certa manera el remei fou pitjor que la malaltia, ja que al seu lloc es muntà una serradora de pedra. L'estrèpit que produïa aquesta indústria era insuportable i fins i tot trontollaven les parets de les cases contigües. Quan els veïns, que tant havien sofert i protestat, es trobaren lliures d'aquell veritable turment, veieren sentenciada la seva casa perquè es dedicà tot el solar a aparcament i jardins.

Però no només eren les grans indústries les que feien soroll, també en produïen, encara que a un altre nivell, els més modestos tallers artesanals. I així podíem sentir com picava el mall del ferrer, batent el dur metall contra l'enclusa; la insistent acció de la serra i el xerrac del fuster —quan s'emprà la serra mecànica, el soroll augmentà en estridència—; com picava pacientment el sabater ataconador; la repicadissa que feien els calderers i els llauers, donant forma a les peces que componien; com grinyolava la corriola dels paletes, i els xiulets o els crits per avisar el manobre que tirés amunt o avall.

La gresca de la mainada

Quan feia bon temps les criatures passaven moltes estones jugant al carrer i la seva presència es feia notar pel gran aldarull que armaven. Els nois cridaven tot jugant a guàrdies i lladres, a bistri o a bèlit, les noies cantaven el "Materile". Als col·legis, la disciplina solia ser molt rígida i el silenci a la classe, observat amb rigorositat. Precisament per això hi havia necessitat d'esbravar-se als patis en les estones de recreació i pels carrers a la sortida.

A Girona, com en totes les poblacions, hi havia

els tipus populars al voltant dels quals se solien formar grups de joves i criatures. Potser el més típic era en Pepet Gitano. Al seu entorn sempre hi havia rebombori, i uns crits de "Atx", que el posaven frenètic, acompanyaven la seva presència. La Tana, la Llúcia i en Peret del Cap Gros també tenien els seus seguidors i motivaven crits i gresca.

Era una trista manera de divertir-se a l'esquena de gent que mereixia millor tracte i molta compassió. Però les coses eren així, i aquestes bromes es consideraven innocents, encara que fessin patir aquells pobres deficients.

Quan algun vidu contreïa segones núpcies procurava fer-ho sense donar-hi massa publicitat. Però era difícil que, en una ciutat com la nostra, el fet no transcendís. En aquestes ocasions s'organitzaven els esquellots. Es reunien una bona colla de xicots i, amb pots, paelles i tota mena d'estrís metàl·lics organitzaven un escandalós i inharmoníic concert davant del domicili dels nuvis reincidents. Si aquests volien que la gresca s'acabés aviat invitaven els esvalotadors a un refrigeri.

Encara hi havia un altre signe auditiu de la presència de la mainada pels carrers: el soroll de les rodes de patins i patinets i de com rossolaven sobre una plataforma de fusta amb rodes metàl·liques, o sense rodes. A vegades es produïa un soroll esferidor.

El silenci nocturn

Quan es feia de nit pràcticament tots el sorolls cessaven, i es feia un silenci gairebé absolut, que només trencava el toc compassat de les hores i el trepig pausat del sereno, acompanyat del xoc del seu xuixo amb el paviment.

També el silenci nocturn es podia veure interromput perquè algú que arribava tard a casa picava de mans i reclamava l'auxili del vigilant nocturn perquè li obrís la porta de l'escala. En aquest cas se sentia el dring del manyoc de claus, tot buscant la que corresponia, girar la clau dins el pany, grinyolar les xarneres i, després d'unes breus paraules, l'operació de tancar la porta i novament el silenci.

En unes hores determinades sentíem el cant del sereno, que anunciava l'hora i l'estat del temps. "*Alabado sea Dios. Las doce en punto. Sereno*".

Fora d'això el silenci nocturn només era interromput pel cant desafinat d'algun barrilaire que tot seguit era advertit pel vigilant o per algun veí que des de darrera la persiana reclamava silenci.

En ocasions extraordinàries podíem sentir el pas d'un viàtic o algun senyal d'alarma per perill d'incendi o d'aiguat.

A primeres hores de la nit, des de les cases que donen al riu, se sentien uns repetits "xaf", produïts pels paquets d'escombraries llançats per alguns veïns.

El so de la guerra

Als anys de la guerra, que tant marcà la generació que la visqué, la sonoritat ciutadana prengué unes característiques especials.

Després d'un dissabte amb un mercat molt pobre i amb una notòria tensió a l'ambient va venir el diumenge, dinou de juliol, amb el toc de cornetes i tambors i el trepig de patrulles militars que anaven a ocupar els centres vitals de la ciutat.

Cap al tard del mateix dia se sentiren alguns trets.

A la matinada del dilluns la campana de les Bernardes demanava angoixosament socors, davant l'amenaça d'incendi del convent. Al cap d'unes hores sonaren els cops de destrall que obrien violentament les portes dels temples i les d'alguns

comerços que foren saquejats. Se sentien per tot arreu crits i l'estrepit de la caiguda al riu d'imatges, pianos, mobles i tota mena d'objectes.

Al cap de dos dies un troteig generalitzat i incontrolat omplí de pànic i confusió tota la ciutat. Els autos requisats començaren a córrer desafortunadament d'un cantó a l'altre. La frenada violenta d'un cotxe davant d'una casa produïa el terror dels seus habitants.

A la part alta de la Rambla s'instal·laren uns altaveus que feien sentir a bona distància la veu del comentarista de les notícies, i els himnes i cants revolucionaris.

Les campanes, excepte les dels rellotges, emmudiren. Però abans de baixar-les dels respectius campanars oferiren un darrer toc indiscriminat i inharmònic.

Al cap d'un temps deixaren sentir la seva veu les

sirenes d'alarma, principalment la que s'instal·là en la torre de les aigües. Primerament a tall de prova, però després anunciant la presència real d'avions amenaçadors.

El rum-rum dels motors d'aviació; el cruixit que feien les bombes en desprendre's; la brutal explosió; els crits de dolor i de pànic.

Diumenge, 29 de gener de 1939, l'alarma i els atacs aeris foren reiterats; el pànic envai la població. Aquella tarda i nit hi hagué una desfilada massiva de gironins cap a Sant Daniel, als Àngels o cap als pobles de les rodalies. El matí del dilluns, en passar pels carrers, es tenia la impressió que la ciutat s'havia quedat sense habitants. Sonava buit.

Els primers dies de febrer s'intensificà l'estrèpit de les explosions i se sentí ben a prop la tràgica cantarella de les metralladores.

Els aires marciais i la interpretació d'uns altres himnes anunciaren que la situació havia canviat. Al capdamunt de la Rambla uns altaveus, instal·lats en un camió, omplien l'ambient de música militar, i un altre locutor comentava en un to ben diferent els esdeveniments.

Nevades i aiguats

La meteorologia també té la seva part auditiva. L'espetec dels llamps i el retruny dels trons; la caiguda de la pluja sobre el paviment dels carrers o sobre l'aigua del riu; el xiulet especial de la tramuntana; el xoc d'algun batent mal ajustat, impulsat pel vent...

Els dies de nevada, ben poc freqüents a casa nostra, es caracteritzaven per un silenci especial.

Els carruatges amb prou feina circulaven. El tou de la neu esmorteïa tots els sorolls.

També els tan temuts aiguats tenen la seva sonoritat característica: la fressa de l'aigua del riu en discórrer amb gran fúria i quantitat, i a les galeries de la planta baixa de les cases que donen al riu se sentien uns trucs, ocasionats pel xoc de les onades amb la base de la galeria.

L'ambient es veia alterat pel toc dels xiulets dels vigilants i per la cridòria dels veïns esverats pel perill.

La ressonància de les festes

Al llarg de l'any es van produint fets i esdeveniments que tenen la seva repercussió en la sonoritat urbana.

Les festes del carrer, amb la música de la cobla; la cridòria dels jocs infantils; la vibració de les banderetes de paper impulsades pel vent...

A la festa del Corpus, amb el tritlleig joiós de les campanes; la música i els cants pietosos al pas de la processó; el xivarri que acompanyava el pas dels gegants.

La nit de Sant Joan, amb la cridòria al voltant dels focs i l'explosió de coets i petards.

Dissabte de Glòria amb el toc triomfant de les campanes, i els dispars d'armes de foc.

Les Fires, amb la traca inicial. El brogit dels carrers atapeïts de gent. Els crits dels xarlatans. Les joguines sonores: flautes, flabiols, trompetes, acordions, baldufes i rutlles amb música. El "paf" que fa en reventar un globus, i especialment l'espetec de la cloenda amb els focs artificials.

YEAR XXXIV. NUMBER 129. JULY-AUGUST 1988

EDITORIAL

5. **COMPARING GIRONA WITH EUROPE.** Girona undoubtedly forms part of the E.E.C. Its joining the E.E.C. has only normalized a factitious situation which is 1,200 years old, and has revitalized the old continental vocation. Further more it is situated in an exceptionally favourable location, in a basic axis of development, with a balanced and diversified economy.

EDITING

12. **AN HISTORICAL CAMPUS FOR THE NEW UNIVERSITY OF GIRONA,** by *Carme Vinyoles Joan C. Guerrero and Pau Lanao.*

Initiated the work of rehabilitation on the antique convent of St. Domènec and the Aligues Building, according to previsions there are only 5 years to go before the "Barri Vell" (the old part of the town) comes into use. Those responsible for the institution have initiated a timed race so as to obtain the necessary recourses to normalize this offer and solve the future of higher education, which will basically depend on if the catalan autonomous government decides to potentate the peripheral centres instead of building a fourth university in Barcelona.

ARQUITECTURES FOR THE UNIVERSITY, by *Ramon M. Castells.*

The procedure of the university in Girona will be divided into two blocks, the general studies in the "Barri Vell" and the Polytechnic. This makes it possible to materialize architectural projects of great interest which introduce the phenomenon of architecture as a cultural and artistic action which has to be tied to the van of progress.

DOSSIER

24. **GIRONA ON THE MAP,** by *J. Nogué, M. Galera, J.L. Garrido, R. Castells, J. Brugada, E. Vaqué and R. Batllori.*

A map is more than an Objecte, it is a language, a way of expressing and getting to know the spatial lay out of our word. The object of this dossier is to introduce the knowledge of cartography to the reader with the help of the exemples taken from the Girona region.

LETTERS

71. **THE RELATIONSHIP BETWEEN LORCA AND DALI IN THE PLOT "THE PUBLIC",** by *Carles Llorens.*

In the year 1930 Federico García Lorca was not worried at all about the incomprehension his book "The public" procreated, he admitted the difficulty of the text, but he was confident on the work he'd done and he stated that in ten or twenty years time it would be a great success. Sixty years have already gone by and "The public" is still not appreciated. Carles Llorens tries to clarify the contents startind from the relationship between Lorca-Dalí.

SCIENCE

77. **THE PYRENEAN BEAR ON THE FRINGE OF EXTINCTION,** by *Igor Grabulosa.*

The pyrenean bear which is now restricted to live in the forest, used to inhabit, up till a while ago, the uppermost slopes to the furthest eastern point of l'Albera. Nowadays there are only about 20 of them left, and it is feared that total extinction is close. Its ancestral persecution and the modification of its enviroment changed by man are the principle causes of this dramatic decrease.

HISTORY

82. **SALT AND THE MARQUESS OF CAMPS, A CASE OF DESPOTISM,** by *Jordi Pons and M. Angels Adroer.*

Starting from the bottom of the documentary of the Marquess of Camps, incorporated in 1986... In the historical files at the town council of Salt, the authors give us an out line of this family and their influence on the life of the town. During the normal routine of the catalan rural society in the time of the restoration, the Marquess of Camps took advantage of the hig class peopole and put constant pressure on the farmers and workmen to get their vote of confidence always counting on the consent of the authority and the church.

ECONOMY

88. **EVERY MAN MAKES HIS OWN WAR: THE AGRICULTURE AND CATTLEBREEDIND IN GIRONA,** by *Jordi Ribas.*

Tryin to take away the pseudony mous image that man has of the agricultural and livestock world, the author analises the actual situation, the competition and survival, the conditions of the markets, the problemes of the fruit and cereal sectors and the different types of stockbreeding.